

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp). Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 28.10.2024.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio, ulkoministeriö
- alivaltiosihteeri Jarno Syrjälä, ulkoministeriö
- hallintojohtaja Pirjo Tulokas, ulkoministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Katja Bordi, ulkoministeriö
- osastopäällikkö Tuomas Tapio, ulkoministeriö
- apulaisosastopäällikkö Ramses Malaty, ulkoministeriö
- johtaja Mia Hurttu, työ- ja elinkeinoministeriö
- teollisuusneuvos Jyrki Alkio, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Kirsi-Maarit Poljatschenko, Business Finland Oy
- johtaja Timo Vuori, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtaja, vaikuttamistyö, Ilmari Nalbantoglu, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- toiminnanjohtaja Helena Laukko, Suomen YK-liitto
- puheenjohtaja Elina Korhonen, Suomen 1325-verkosto; kansainvälisten asioiden johtaja, Väestöliitto
- puheenjohtaja Kari Välimäki, Suomen Rauhanliitto ry
- varapuheenjohtaja Nora Luoma, Suomen Sadankomitea ry
- vaikuttamistyön asiantuntija Vilja Härkönen, Amnesty International Suomen osasto ry

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

Ulkoministeriön pääluokkaan 24 esitetään vuoden 2025 talousarvioesityksessä määrärahoja yhteensä 1,2 miljardia euroa. Vuoden 2024 talousarvioon verrattuna esityksessä on vähennystä 89,75 milj. euroa (-7%). Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 23%, kriisinhallinnan 7%, kansainvälisen kehitysyhteistyön 56% muiden menojen 14%.

Osana hallituksen lisätoimia valtiontalouden sopeuttamiseksi hallinnonalalle on kohdistettu yhteensä 115 milj. euron lisäsäästöt vuodelle 2025. Saadun selvityksen mukaan valtioneuvoston keväen 2024 kehyspäätöksessä ulkoasiainhallinnonalalle osoitetut säästöt on kohdennettu toimintamenoihin, talonrakennuksiin, kehitysyhteistyöhön, siviilikriisihallintaan, Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä hallinnonalan vapaaehtoiisiin rahoitusosuuksiin kansainvälisille organisaatioille.

Budjettiesityksen perusteluissa todetun mukaisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpinä päämäärinä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, estää Suomen joutuminen alueelliseen konfliktiin ja taata suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana mainitaan oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Euroopan unionin ja puolustusliitto Naton todetaan muodostavan Suomen ulkopoliittikan yhteistyövaraisen ytimen.

Toimintaympäristön muutos

Ulkoasiainvaliokunta korostaa Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristössä tapahtunutta perustavanlaatuisista muutosta Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa. Muutoksen myötä käynnistynyt ulko- ja turvallisuuspolitiikan uusi aikakausi näkyy ulkoministeriössä muun muassa ulkoasiainhallinnon uudistuksena, joka toimeenpannaan hallituskauden aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksen valmistelussa on huomioitu Suomen Nato-jäsenyyden mukanaan tuomat lisävelvoitteet. Muuttuneessa turvallisuustilanteessa valiokunta kiinnittää huomiota myös arktisen alueen yhteistyön tärkeyteen ja korostaa osaamisen ja resurssien turvaamisen tärkeyttä sektorille.

Valiokunta yhtyy talousarvioesityksen sisältyviin kirjauksiin EU:sta, Natosta ja YK:sta Suomen ulkosuhteiden tärkeimpänä viitekehyksenä ja vaikutuskanavana. Valiokunta korostaa olevan Suomen etujen mukaista vahvistaa suomalaisten osaamista ja osallistumista näiden monenkeskisten yhteisöjen toimintaan. Valiokunta korostaa järjestökentässä tehtyä, Suomen sitoumuksiin ja velvoitteisiin liittyvää pitkäjänteistä ja tärkeää tiedotustyötä, joka tukee Suomen ulkopoliittisia tavoitteita. Valiokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta selvittää mahdollisuudet järjestöjen rahoituksen turvaamiseksi.

Toimintamenot

Ulkoministeriön toimintamenoiksi vuodelle 2025 esitetään 250,2 milj. euroa. Summa on 5,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2024 talousarvioesityksessä. Saadun selvityksen mukaan toimin-

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp

tamenoihin kohdennettu säästövelvoite kohdennetaan pääasiassa ministeriön Suomen toimintoihin eikä säästövelvoite nykyarvioiden mukaan johda irtisanomisiin tai lomautuksiin.

Edustustoverkon osalta ulkoasiainvaliokunta korostaa kattavan ja toimivan verkon tärkeyttä Suomen ja suomalaisten etujen ajamiseksi laajalti valtionhallinnon ja yhteiskunnan eri sektoreilla. Suomen nykyinen edustustoverkko kattaa 92 edustustoa, joista lähetettyä henkilökuntaa on 89 toimipisteessä. Talousarviossa edustustojen menoihin on vuonna 2025 varattu yhteensä 151,8 milj. euroa, ml. edustustojen henkilöstön palkkaus- ja muut henkilöstömenot.

Valiokunta korostaa, että muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakkointia, seuranta- ja analyysiä ja joustavaa resurssien käyttöä. Edustustoverkon osalta tulee miettiä kustannustehokkaita sekä kansantaloutta tukevia edustautumistapoja hakemalla mallia myös muun muassa muista Pohjoismaista.

Valiokunta kiinnittää huomiota asiantuntijakuulemisissa saamiinsa tietoihin siitä, että ulkomailla sijaitsevien edustustokiinteistöjen korjaukset ovat hidastuneet ja korjausvelka on kasvanut. Tätä taustaa vasten valiokunta pitää huolestuttavana talonrakennusmomentille kohdennettua 2 milj. euron vuotuista lisäsopeutusta (määrärahan laskeminen esitetylle 6 milj. euron vuositasolle merkitsisi 25 prosentin leikkausta momentilta). Valtion edustuskiinteistöistä tulee huolehtia oikea-aikaisesti.

Saadun selvityksen mukaan lisätarpeita edustustoissa aiheuttavat lähitulevaisuudessa myös turvallisuusuhat sekä tietoturvatarpeet. Valiokunta pitää näistä tarpeista huolehtimista keskeisenä niin henkilökunnan turvallisuuden kuin luottamuksellisen tiedonvaihdon turvaamiseksi.

Suomi toimii vuonna 2025 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Etyjin puheenjohtajana ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sekä Pohjoismaiden N5-yhteistyöryhmän puheenjohtajana. Lisäksi Suomi on ehdolla YK:n turvallisuusneuvoston jäseneksi kaudelle 2029—2030. Valiokunta pitää tärkeänä näiden kausien hyvää valmistelua ja hoitamista sekä riittävää resursointia niiden tarjoamien vaikutusmahdollisuuksien maksimoimiseksi.

Vienninedistäminen

Hallitusohjelman mukaisesti Team Finland -verkoston toimintaa ja johtamista uudistetaan yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa tukemaan Suomen strategisia intressejä. Tässä yhteydessä Business Finlandin ulkomaantoiminnot yhdistetään ulkoasiainhallintoon. Päätöksen taustalla on kaupan ja vienninedistämisen merkityksen kasvu sekä kaupan ja geopolitiikan kytkeytyminen toisiinsa yhä tiukemmin. Saadun selvityksen mukaan Business Finlandin ulkomaanverkoston siirto ulkoasiainhallintoon on päätetty tehdä jo vuoden 2025 alussa. Siirtoa koskeva määrärahaesitys on tarkoitus sisällyttää hallituksen täydentävään talousarvioesitykseen.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy Suomen julkisrahoitteisen vienninedistämis-toiminnan tehostamisen tärkeyteen. Keskiössä tulee olla entistä syvällisempi yhteistyö, jossa eri toimijoita sitovat yhteen yhteiset ja mittaroitavat tavoitteet. Business Finlandin ulkomaanverkoston integroimisessa ulko-ministeriöön on keskeistä varmistaa vienninedistämisen palveluiden entistä parempi kyky vastata asiakkaiden — erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten — tarpeisiin sekä turvata palvelui-

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp

den häiriötön saatavuus. On myös syytä selvittää uusien maksullisten lisäpalveluiden ja tarvittaessa myös ulkopuolisen rahoituksen mahdollisuudet huomioiden myös verrokkimaiden käytännöt. Vienninedistämiseen käytettyjen resurssien tason ja toiminnan vaikuttavuuden seurannan tulee olla selkeää myös uudistuksen jälkeen. Uudistusta tehtäessä on tärkeää ottaa huomioon myös siirtyvän henkilökunnan näkemykset.

Valiokunta jatkaa vienninedistämistoimintaan liittyvän uudistustyön tarkkaa seuraamista.

Kriisinhallinta

Ulkoasiainvaliokunta korostaa kriisinhallintaa yhtenä tärkeänä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alana osana kansainvälistä vastuunkantoa ja yhteisen turvallisuuden rakentamista. Valiokunta painottaa kokonaisvaltaisuutta kriisinhallinnassa sekä niin siviili- kuin sotilaallisen kriisinhallinnan resurssien turvaamisen tärkeyttä.

Sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuvien henkilöiden määrä on viime vuodet vähentynyt ja vähenee edelleen. Valiokunta painottaa sotilaallisen kriisinhallinnan tärkeyttä ja kannustaa ylläpitämään ja lisäämään sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistuvien henkilöiden määrää esimerkiksi osallistumalla uusiin operaatioihin mukaan lukien pienet ja kustannustehokkaat operaatiot, kuten YK:n sotilastarkkailijaoperaatiot.

Osallistuminen kansainväliseen siviilikriisinhallintaan on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Samalla Suomi osallistuu kansainväliseen vastuunkantoon ja tukee konfliktien ennaltaehkäisyä, ratkaisemista ja rauhanrakentamista. Kansainväliselle siviilikriisinhallinnalle on siis myös varmistettava riittävät resurssit. Siviilihenkilöstön osallistumisen lisäämistä kriisinhallintaan ei jatketa enää. Vuoden 2025 määrärahaalla voidaan lähettää operaatioihin noin 130 asiantuntijaa, mikä on 10 asiantuntijaa vähemmän kuin vuonna 2024. Valiokunta painottaa, että kansallisen siviilikriisinhallintastrategian mukaan tavoite on 150 asiantuntijaa ja tähän tulisi pitkällä tähtäimellä jatkossakin pyrkiä.

Nopeat muutokset Euroopan turvallisuustilanteessa edellyttävät varautumista muutoksiin myös kriisinhallinnan osalta. On tärkeää, että Suomella on valmius riittävään nopeaan kriisinhallintaa koskevaan päätöksentekoon turvallisuusympäristön niin vaatiessa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kriisinhallinnan momentilla on varalla olorahaa 179 000 euroa vuoden 2025 kehyskaudella. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa mahdollisten uusien operaatioiden rahoitus tai nykyisten operaatioiden kasvattaminen on pystyttävä hoitamaan lisätalousarviomenettelyn kautta. Valmistelussa ja päätöksenteossa on huomioitava lisätalousarviomenettelyn vaatima aika.

Kehitysyhteistyö

Ulkoasiainvaliokunta korostaa kehityspolitiikan merkitystä osana Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Talousarvioeristyksessä todetaan, että Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ohjataan yhteensä 47 milj. euroa vuonna 2025. Momentilta on siirretty 10,1 milj. euroa valtiovarainministeriön pääluokkaan Ukrainaan kohdistuvaan Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin rahoitusta varten. Talousarvioesityksen mukaan kaikessa tuessa otetaan huomioon oikeusvaltiorakenteiden vahvistaminen sekä kor-

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp

ruptiontorjunta. Ukrainaan kohdennetaan myös merkittävästi humanitaarista apua, lähtökohtaisesti noin 20 milj. euroa vuodessa.

Kehitysyhteistyön päämäärät perustuvat kestävän kehityksen tavoitteisiin, joiden toteutumista Suomi edistää. Valiokunta pitää tärkeänä jatkuvuutta kehityspolitiikassa ja pitää myönteisenä, että talousarvioesitykseen kirjatun mukaisesti Suomen painopisteet säilyvät ennallaan. Painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden, seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen sekä koulutus ja ilmastotoimet.

Valiokunta painottaa, että on tärkeää pitää kiinni Suomen sitoutumisesta EU-linjausten mukaisesti siihen, että 85 prosenttia uusista kehitysyhteistyöhankkeista sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Talousarvioesitykseen on sisällytettävä tähän tavoitteeseen liittyvät vuosittaiset tunnusluvut, ja on tärkeää seurata tavoitteen toteutumista.

Osana julkisen talouden sopeutustoimia varsinaiseen kehitysyhteistyöhön esitetään vuoden 2025 talousarvioon 105 milj. euron vähennystä niin, että kokonaistaso olisi noin 534 milj. euroa pohjautuen hallitusohjelmaan sekä keväällä 2024 päätettyihin lisäsäästöihin. Lisäksi jatketaan kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella noin 70 milj. eurolla. Kokonaisuudessaan Suomen julkisen kehitysyhteistyön tasoksi esitetään yhteensä 1,064 miljardia euroa. Summa sisältää varsinaisen kehitysyhteistyömomentin ja laina- ja sijoitusmuotoisen momentin lisäksi muita kehitysyhteistyöksi raportoitavia eriä eri ministeriöiden hallinonaloilta.

Edellä mainittu määrärahataso merkitsee sitä, että Suomi kohdistaa kehitysyhteistyöhön vuonna 2025 noin 0,36 prosenttia bruttokansantulosta. Suomi on historiallisesti ollut sitoutunut YK-suositusten mukaiseen kehitysrahoituksen 0,7 prosentin BKTL-tasoon, vaikka tavoitteeseen ei ole päästy. Vallitsevassa taloustilanteessa kehitysyhteistyöhön kuitenkin kohdistuu hallituskaudella säästöjä, jotka toteutetaan asteittain ottaen huomioon tehdyt sitoumukset. Valiokunta toteaa, että on tärkeää linjata osana kansainvälisen talous- ja kehitysyhteistyön selontekoa kehityspolitiikan painopisteistä ja laatia kehitysyhteistyörahoitukselle useamman vaalikauden mittainen suunnitelma.

Rahoituksen tavoitetasoon liittyen valiokunta kiinnittää huomiota myös kansainvälisten suositusten mukaiseen tavoitehaarukkaan suunnata 0,15—0,2 prosenttia BKTL:sta vähiten kehittyneille ja hauraille valtioille (LDC-maat, Least Developed Countries).

Valiokunnan käsittelyssä parhaillaan olevan kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti kehitysyhteistyössä keskitytään yhä enemmän kauppaa tukevaan kehitysyhteistyörahoitukseen. Taloussuhteiden tiivistäminen ja kauppavaihdon lisääminen tukevat kokonaisvaltaista kehityspolitiikkaa, jonka tavoitteena on rakentaa kehittyvien maiden kanssa molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen perustuvia kumppanuuksia. Lisäksi Suomen kehitysyhteistyön painopiste tulee siirtymään kahdenvälisistä hallitusten välisistä maaohjelmista kotimaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön. Tämä tarkoittaa, että maaohjelmia tulee olemaan vähemmän kuin aiemmin. Suomen kehitysyhteistyö sanotaan myös ehdollistettavan omien kansalaisten vastaanottamiselle ja kansainvälisen sääntöperusteisen järjestyksen tukemiselle. Selonteon mukaan ja talousarvioesityksessä toistetun mukaan Suomi ei jaa kehitysapua hal-

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp

linnoille tai toimijoille, jotka tukevat Venäjän hyökkäyssotaa. Kaupan ja kehityksen välistä suhdetta on tarkoitus entisestään tiivistää kehityspolitiikassa.

Valiokunta käsittelee edellä mainittuja kysymyksiä tarkemmin selonteon käsittelyn yhteydessä mutta talousarvioon liittyen kiinnittää huomiota seuraavaan: vähenevien määrärahojen tilanteessa on entistäkin tärkeämpää, että Suomi tehostaa ja ajaa kehityspolitiikan tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä hyödyntäen myös johtokuntapaikkojen tarjoamat vaikutusmahdollisuudet eri järjestöissä.

Monenkeskisen kehitysyhteistyön osalta valiokunta korostaa erityisesti YK:n ja sen alaisten järjestöjen merkitystä Suomen kehityspolitiikan tavoitteiden ja kestäväen kehityksen edistämiseksi. Esityksen mukaan määräraha leikataan 11,5 milj. euroa vuonna 2025. Valiokunta pitää myönteisenä, että talousarvioesityksessä korostetaan edelleen YK:n väestörahoituslaitos UNFPA:n, tasa-arvojärjestö UN Womenin ja lastenrahoituslaitos UNICEFin tärkeyttä, vaikka leikkauksia kohdistuu valiokunnan saaman tiedon mukaan myös niiden toimintaan.

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen tuki puolestaan nousee varsinaisen kehitysyhteistyön momentilla entisestään ollen vuonna 2025 yhteensä 98 milj. euroa. Ulkoasiainvaliokunta pitää esitystä perusteltuna huomioiden järjestöjen tekemän työn tehokkuuden, tuloksellisuuden ja monipuolisuuden sekä sen, että järjestöjen kautta apu saavuttaa myös vähiten kehittyneitä maita.

Humanitaarisen avun tasoksi vuodelle 2025 esitetään 83 milj. euroa, mikä on 28 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2024. Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen kautta. Valiokunta korostaa humanitaarisen avun tärkeyttä osana Suomen kehityspolitiikkaa ja pitää tärkeänä, että budjettivuoden aikana Suomella on valmius tarvittaessa lisätä humanitaarisen avun rahoitustasoa lisätalousarviomenettelyn kautta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp

Helsingissä 25.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kimmo Kiljunen sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Anne Kalmari kesk
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Antti Lindtman sd
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Sari Sarkomaa kok (osittain)
varajäsen Ville Skinnari sd
varajäsen Ben Zyskowicz kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide

Perustelut

Elämme ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta haastavaa aikaa. Suurvaltakilpailu kiihtyy ja konfliktit maailmalla lisääntyvät. Nyt jos koskaan on välttämätöntä, että koko kansainvälinen yhteisö yhdessä ponnistelee kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän, kansainvälisen vakauden sekä aseiden vaikenemisen puolesta.

Kehitysyhteistyö on keskeinen keino kansainvälisen vakauden edistämiseksi. Kehitysyhteistyö ja humanitaarinen apu ovat kansainvälisen kaupan ohella tärkeässä roolissa työssä vakaamman, turvallisemman ja kestävästi vauraamman maailman puolesta.

Hallitus toteuttaa tällä kaudella mittavia leikkauksia kehitysyhteistyöhön. Vuonna 2025 varsinaisesta kehitysyhteistyöstä vähennetään lähes sata miljoonaa euroa. Toteuttamalla näin massiiviset leikkaukset hallitus heikentää Suomen kehitysyhteistyön vaikuttavuutta maailmalla. Samalla, kun kehitysyhteistyön painopistettä ohjataan tuoreen kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon mukaisesti enemmän kauppaa tukevaan toimintaan ja rahoitukseen, kehitysyhteistyön painopiste siirtyy pois köyhyyden vähentämisestä. Tämä on merkittävä linjanmuutos suomalaisessa kehityspolitiikassa. Köyhyyden poistaminen on YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030 -tavoitteista ensimmäinen. Tässä yhteydessä onkin tärkeää arvioida kehitysyhteistyön ja kaupan suhdetta. Onko kehitysyhteistyö vain vienninedistämisen väline, vai tukevatko taloudelliset suhteet ja yhteistyö osaltaan myös Agenda 2030 -tavoitteiden toteuttamista?

Suomi on pitkään ollut sitoutunut YK:n suosituksen mukaisesti tavoitteeseen siitä, että käyttäisimme 0,7 prosenttia bruttokansantulostamme kehitysyhteistyöhön ja 0,2 prosenttia vähiten kehittyneiden maiden (LDC-maat) tukemiseen. Näihin tavoitteisiin ei ole päästy. Se ei tarkoita sitä, että tavoitetasosta pitäisi luopua. Hallitus ei kuitenkaan näihin tavoitteisiin ole enää sitoutunut. On tärkeää, että Suomi edelleen tavoittelee YK:n tavoitteiden mukaisesti sitä, että se kohdentaa 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön ja 0,2 prosenttia vähiten kehittyneiden maiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ja apuun.

Erityistä huolta herättää se, ettei hallituksen politiikalla pystytä vastaamaan vähiten kehittyneiden, niin kutsuttujen LDC-maiden, tarpeisiin. LDC-maiden osuutta kehitysyhteistyörahoituksesta ei enää erikseen valtion talousarviossa edes seurata, vaikka ulkoasiainvaliokunta on lausunnotsaan (UaVL 3/2023 vp) vaatinut seurannan palauttamista. Suomen kehityspolitiikan pitkän linjan tavoitteiden toteutumisen varmistamiseksi on elintärkeää, että varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitusta lisätään huomattavasti suhteessa hallituksen esitykseen ja että LDC-maiden rahoitusosuuden seuranta palautetaan valtion talousarvioon.

Kriisien ja konfliktien lisääntyessä maailmalla sadat miljoonat ihmiset elävät hädän ja nälän keskellä, ja ennätysmäärä ihmisiä on joutunut pakenemaan kodeistaan. Arviolta 300 miljoonaa ihmistä tarvitsee humanitaarista apua kuluvan vuoden aikana. Kehitysyhteistyövaroista rahoitettavan humanitaarisen avun kautta voidaan lievittää inhimillistä hätää ja pelastaa ihmishenkiä. Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä on turvattava myös jatkossa.

Valiokunnan lausunto UaVL 6/2024 vp
Eriävä mielipide 1

Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön kohdistuvien leikkausten lisäksi hallitus on lakkauttanut kaksi kehitysyhteistyöhön liittyvää kansalaisjärjestöjen avustusmuotoa: tuen kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatushankkeisiin sekä tuen rauhantyön järjestöille. Näistä ensin mainittu on rahoitettu kehitysyhteistyövaroin, ja jälkimmäistä on maksettu oikeusministeriön hallinnonalalta. Lisäksi ulkoministeriön jakamaa avustusta kansalaisjärjestöjen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen toimintaan on leikattu. Kaikki nämä toimenpiteet heikentävät kansalaisyhteiskunnan moninaisuutta ja kaventavat järjestöjen toimintamahdollisuuksia kehitysyhteistyön ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan saralla. Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien varmistamiseksi on olennaista, että edellä mainittujen järjestöjen tukemiseen osoitetaan valtion talousarviossa riittävä rahoitus. Ulko- ja turvallisuuspoliittisten kansalaisjärjestöjen tuki on palautettava vähintään vuoden 2024 tasolle, ja sen jatko on turvattava. Samoin viestintä- ja globaalikasvatusjärjestöjen avustus (ns. VGK-tuki) ja rauhanjärjestöjen valtiontuki tulee palauttaa.

Kehitysyhteistyöhön ja järjestökenttään kohdistuvien leikkausten lisäksi hallitus on päättänyt lakkauttaa Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön rahoituksen. Pohjoisen ja arktisen alueen poliittinen merkitys on kasvussa, ja tulevina vuosina tämä kehitys kiihtyy. Erityisesti ilmastonmuutos ja luontokato uhkaavat pohjoisia alueita ja niiden luontoa ja sitä kautta vaikuttavat myös niiden taloudelliseen kehitykseen ja elinvoimaan. Lisäksi ilmastonmuutoksen edetessä erityisesti arktisen alueen turvallisuuspoliittinen painoarvo kasvaa, kun suurvaltojen katseet kääntyvät Koillisväylän suuntaan. Hallitus vaikuttaakin unohtaneen arktisen alueen tarpeet osana laajempaa kokonaisuutta.

Niin kutsutun IBA-rahoituksen avulla Suomi on aiemmin voinut alueellisen hankeyhteistyön kautta edistää vakautta, turvallisuutta, kestäväää kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella sekä osallistua esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnan ja siihen sopeutumisen haasteiden ratkomiseen. Nyt koko momenttia esitetään vuoden 2025 talousarvioesityksessä lakkautettavaksi. On tärkeää, että IBA-rahoitus palautetaan valtion talousarvioon ja siihen osoitetaan riittävä rahoitus. Lisäksi on tärkeää, että Suomen arktisen politiikan strategian kehittämistä ja toimeenpanoa aletaan jälleen edistää.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.10.2024

ed. Kimmo Kiljunen sd.
ed. Antti Lindtman sd.
ed. Ville Skinnari sd.
ed. Tytti Tuppurainen sd.
ed. Pekka Haavisto vihr.
ed. Veronika Honkasalo vas.